

SCHRIFTELIJKE VRAAG

nr. 982
van **MIEKE SCHAUVLIEGE**
datum: 7 mei 2021

aan **ZUHAL DEMIR**

VLAAMS MINISTER VAN JUSTITIE EN HANDHAVING, OMGEVING, ENERGIE EN TOERISME

Lichthinder - Maatregelen

Lichthinder is de overlast die wordt veroorzaakt door kunstlicht. Lichthinder veroorzaakt ernstige milieu -en gezondheidsproblemen.

Uit [onderzoek](#) blijkt dat lichthinder leidt tot verstoring van de hormoonhuishouding, het immuunsysteem, de broedcyclus van vogels en insecten. Zestig procent van de insecten zijn nachtdieren. Ze eten 's nachts en planten zich 's nachts voort. Bij nachtvlinders produceren de vrouwtjes 's nachts feromonen of lokstoffen. Door de nacht weg te nemen, gebeurt dat veel minder. Op termijn storten hele soorten in. Ook vogels zijn enorm lichtgevoelig. Uit het onderzoek van Thomas Raap (Universiteit Antwerpen) blijkt dat koolmezen en pimpelmezen o.m. lijden aan een verstoord slaappatroon, een lager gewicht bij jongen, een verminderd immuunsysteem, verhoogde stress en een vervroegde broed.

Nieuw onderzoek toont aan dat 'verledding' van het lampenpark kan leiden tot verstoring van het leven van nachtdieren en de slaap van dagactieve soorten. Het gaat om ledlampen in het blauwe kleurenspectrum en in koud fel wit licht. In een advies van INBO (Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek) over vleermuisvriendelijke verlichting langs wegen en fietsostrades worden vier stappen beschreven: gaande van geen verlichting tot het aanbrengen van een minder verstorende verlichtingskleur oranje/rode/amberkleur.

1. Welke maatregelen neemt de minister om het probleem van lichthinder te bestrijden? Graag een opsomming van de lopende en geplande maatregelen.
2. Wordt het probleem van lichthinder in Vlaanderen in kaart gebracht? Door wie wordt het onderzoek gevoerd en wat zijn de resultaten? Welk gevolg zal de minister geven aan de resultaten van dat onderzoek?
3. In Vlaanderen bevat de milieuwetgeving twee paragrafen over lichtvervuiling: [VLAREM II - hoofdstuk 4.6](#) (ingedeelde inrichtingen) en [VLAREM II - hoofdstuk 6.3](#) (niet-ingedeelde inrichtingen).

Hoeveel inbreuken op de milieuwetgeving over lichthinder worden er jaarlijks geconstateerd? Graag een overzicht voor de jaren 2016, 2017, 2018, 2019, 2020 tot nu.

4. Klopt het dat openbare verlichting niet onder VLAREM II valt? Waarom is dat? Indien dat zo is, onder welke andere reglementering valt deze openbare verlichting die een uitspraak doet over de milieu-impact?

5. De technologie inzake openbare verlichting is sterk geëvolueerd de afgelopen jaren met o.m. een 'verledding' van het lampenpark. Onderzoek toont aan dat ledlampen in het blauwe kleurenspectrum de biodiversiteit verstoren.

Op welke wijze worden lokale overheden en administraties geïnformeerd en gesensibiliseerd over deze technologische ontwikkelingen en hun biodiversiteitsimpact?

6. Bestaat er een overzicht van het aantal lichtpunten voor openbare verlichting en is er een evolutie merkbaar in de voorbije jaren? (een energiebesparing door overschakelen naar led's kan uitgewist worden door het bijkomend plaatsen van lichtpunten in nieuwe verkavelingen, bedrijventerreinen, wegen, ...)
7. In [de resolutie 1913](#) (*Parl.St. VI.Parl. 2018-2019, nr. 1913/3*) wordt gevraagd om werk te maken van een Vlaams plan voor de duisternis. Daarin wordt gevraagd om werk te maken van de identificatie van gebieden in Vlaanderen die maximaal verduisterd kunnen worden of prioritair werken met dynamisch gestuurde verlichting die gemakkelijk kan worden gedimd of gedoofd. Ook het faciliteren van donkere corridors wordt daarin opgenomen ter ondersteuning van de migratie van nachtdieren. Er wordt ook gevraagd om in budgettaire ruimte te voorzien om de wegen en openbare verlichting daaraan aan te passen.

Is daar reeds actie rond ondernomen? Welke administratie trekt dat traject en op welke termijn kunnen wie dit Vlaams plan voor de duisternis verwachten?

ANTWOORD

op vraag nr. 982 van 7 mei 2021

van **MIEKE SCHAUVLIEGE**

1. Zoals opgenomen in het regeerakkoord zet ik deze legislatuur in op dimmen, doven en slim regelen van de openbare verlichting om lichthinder en -vervuiling voor mens en dier te beperken, en energie (en dus middelen) te besparen. Wat openbare verlichting van gemeentelijke wegen en openbaar domein betreft, worden lichthinder en lichtvervuiling prominent meegenomen in communicatie naar lokale overheden en uitrol van nieuwe verlichtingsprojecten. Zie ook verder.

Daarnaast loopt op vraag van minister Lydia Peeters bevoegd voor mobiliteit en openbare werken een herziening van de lichtvisie voor fietswegen en gewestwegen. Verschillende stakeholders worden hierbij betrokken en ook hier worden maatregelen voorzien om lichtvervuiling tot een minimum te beperken. Beide initiatieven zullen onze openbare verlichting performanter maken, zowel op vlak van energiegebruik als op vlak van potentiële hinder.

Bij verlichtingsprojecten in of nabij een aantal voor natuur belangrijke bestemmingen zoals Natura 2000-gebieden, Vlaams Ecologisch Netwerk, en andere groene bestemmingen zoals natuur-, bos- of parkgebied wordt bovendien advies gevraagd aan het Agentschap voor Natuur en Bos.

Het Agentschap voor Natuur en Bos, het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek en de provincies werken momenteel een studieopdracht uit om een beter zicht te krijgen op het brede scala van effecten van nachtelijke verlichting op biodiversiteit en gezondheid. Zie ook verder.

Ook in VLAREM II zijn voorwaarden met betrekking tot lichthinder opgenomen. Meer bepaald in hoofdstukken 4.6 en 6.3 zijn een aantal artikels opgenomen met als doel lichthinder te beperken. Deze worden toegepast bij het uitreiken van omgevingsvergunningen maar zijn ook toepasbaar bij gebruik van verlichting bij niet-vergunningsplichtige bedrijven en handelszaken maar ook voor particulieren.

Tenslotte wordt ook bij milieueffectenrapportage lichthinder, waar relevant, mee genomen.

Op dit moment zijn er nog geen nieuwe maatregelen gepland. De uitrol van de interactieve ledverlichting gaat nu pas goed van start. Hieris dus nog ruimte voor verdere evolutie.

2. INBO voerde een literatuurstudie uit naar de effecten van lichthinder op vleermuizen. Op basis hiervan werd een advies opgemaakt hoe deze hinder in rekening kan gebracht worden bij verlichting langs wegen, met inbegrip van voorstellen tot mitigerende maatregelen.

De "Stuurgroep verlichting, biodiversiteit, gezondheid", een initiatief van de Vlaamse provincies, bekijkt samen met INBO of het mogelijk is een project op te starten dat zal nagaan hoe dit advies kan worden uitgebreid naar andere soortgroepen, met name planten, insecten, vissen, amfibieën, vogels en zoogdieren buiten vleermuizen.

Deze studie moet de effecten op deze andere groepen beschrijven, een aanpak van mitigatie voorstellen die concreet toepasbare maatregelen voorstelt, en nagaan welk kaartmateriaal of welke landschapskenmerken gebruikt kunnen worden om in te schatten op welke plaatsen impact van lichthinder op biodiversiteit kan worden verwacht. Parallel hiermee voert het Provinciaal Instituut voor Hygiëne te Antwerpen een studie uit naar de effecten van lichthinder op de menselijke gezondheid.

INBO ontwikkelde een methode om connectiviteitsmodellen te maken die kunnen ingezet worden om connectiviteit in een landschap te modelleren voor verschillende diergroepen. Dit model werd uitgetest voor het gebied De Merode. Daarbij werd nagegaan wat de negatieve effecten van openbare verlichting zijn voor vleermuizen die zich in het landschap moeten bewegen.

Dit jaar zullen INBO en ANB deze modellen toepassen in drie gebieden in Vlaanderen.

De methode zal toelaten op basis van landschapskaarten en verlichtingskaarten de impact van openbare verlichting op de landschapsconnectiviteit voor vleermuizen in deze gebieden te modelleren. De modellen zullen het mogelijk maken om kwantitatief in te schatten welke plaatsen van prioritair belang zijn om de landschapsconnectiviteit voor deze nachtdieren te behouden of te verbeteren.

3. Het aantal inbreuken op de wetgeving is moeilijk weer te geven in correcte cijfers aangezien de afdeling Handhaving van het Departement Omgeving uitsluitend de ontvangen klachten registreert. Klachten die betrekking hebben op vrije velddelicten of klasse 2 inrichtingen bezorgt zij aan de lokale handhaver. De klachten met betrekking tot klasse 1 inrichtingen behandelt ze zelf. Bij de jaarlijkse bevraging van de lokale toezichthouder (politie, gemeente) voor de opmaak van de rapportering door de VHRM werd er niet specifiek gevraagd naar inbreuken of toezicht op lichtemissies en zijn er bijgevolg geen aparte cijfers beschikbaar.

In de periode van 2016-2021 ontving de afdeling Handhaving over het aspect lichthinder respectievelijk 37, 39, 41, 32, 41 en 21 klachten.

In de periode van 2016 tot 2021 werd er respectievelijk 1, 2, 3, 2, 1 en 1 keer ter plaatse gegaan in het kader van lichthinder. In die zelfde periode werden er respectievelijk 1, 3, 2, 4, 3 en 2 (deel)aanmaningen opgesteld.

Voor de cijfers met betrekking tot 2021 moet er uiteraard rekening mee gehouden worden dat het jaar nog niet halfweg is.

4. Openbare verlichting is niet ingedeeld in de rubriekenlijst van bijlage 1 bij het VLAREM. Indien openbare verlichting deel uitmaakt van een vergunningsaanvraag dienen de effecten hiervan uiteraard wel worden beoordeeld.
5. Lokale overheden worden hierover in de eerste plaats door Fluvius geïnformeerd. De lokale overheden worden aangesproken om de uitrol van de ledverlichting te bespreken. Op basis van eerder opgemaakte masterplannen wordt nagegaan welke keuzes gemeenten willen maken. Fluvius begeleidt en faciliteert, maar de eigenlijke beslissing ligt bij elke lokale overheid zelf. Lokale overheden kunnen zich abonneren op een nieuwsbrief. Vorig jaar werd nog een webinar georganiseerd waarin de laatste stand van zaken werd toegelicht.
6. Er zijn momenteel circa 1,2 miljoen verlichtingspunten in Vlaanderen in beheer van de lokale overheden of de netbeheerders.

De omschakeling naar LED-verlichting tegen 2030, een ambitie die ook is opgenomen in het Vlaamse Regeerakkoord, is uiteraard niet bedoeld om meer verlichting te kunnen

plaatsen. Dit neemt niet weg dat er mogelijk nieuwe verlichting wordt geplaatst, maar dat wordt dan steeds oordeelkundig afgewogen. Het eerste doel is en blijft energie te besparen en niet besparingen te compenseren met meer lichtpunten.

De verledning van de openbare verlichting zal naar schatting een besparing tot 45% van het energieverbruik van verlichting opleveren. Dit betekent een reductie van 44.000 ton CO2 en een besparing op de energiefactuur tot 57 miljoen euro per jaar. In 2020 zijn ongeveer 75.000 verlichtingspunten omgebouwd naar ledlichtpunten. Dit wil zeggen dat op dit moment ongeveer 20% van de openbare verlichting is omgebouwd naar ledverlichting. Dit aantal wordt gradueel opgevoerd tot 2030.

Dit vergt uiteraard eerst ook een investering. Hiervoor is tegen 2030 circa 1 miljard euro nodig. Om dit optimaal te laten verlopen biedt Fluvius de lokale besturen de service 'Licht als dienst' waarbij ze de openbare verlichting van de lokale overheid overnemen om zo de investeringen voor de lokale overheid optimaal te laten renderen. Op dit moment heeft al meer dan 90% van de lokale overheden hier op ingetekend. In het verlengde daarvan is op 23 april 2021 de afschaffing van de openbaredienstverplichting voor openbare verlichting beslist. Dit gaat in op 1 januari 2022.

Een werkgroep bestaande uit vertegenwoordigers van de Vereniging Voor Steden en Gemeenten, Fluvius en de sectorale werkgeversorganisatie voor technologiebedrijven AGORIA volgt deze doelstelling op en koppelt hierover met mij terug. Het Netwerk Klimaat binnen de VVSG monitort de energiebesparing die lokale overheden in het geheel realiseren. Dit netwerk wordt ook gebruikt om innovatieve verlichtingsoplossingen te delen met alle lokale besturen.

7. Naast het uitwerken van de studieopdracht om beter zicht te krijgen op het brede scala van effecten van nachtelijke verlichting op biodiversiteit en gezondheid en de andere acties die in verschillende van de voorgaande vragen al werden vernoemd, zijn momenteel geen specifieke maatregelen lopend. Er is nog geen Vlaams plan rond de duisternis in opmaak, en dus ook geen trekker aangeduid.